

DROGA DO CHWAŁY

Młodość i krąg rodzinny

Tadeusza Kościuszki

Woscinskiho

Andrzej Antoni Wawryniuk

DROGA DO CHWAŁY

Młodość i krąg rodzinny
Tadeusza Kościuszki

Chełm 2021

© Andrzej Antoni Wawryniuk

Recenzenci:

Dr hab. Adam Ostanek, prof. Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie

Dr hab. Robert Kozyrski, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

Przygotowanie do druku i projekt okładki:

Krzysztof Kowalczyk

Korekta:

Alicja Podściańska

Wydawca:

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Chełmie

ul. Poczтова 54

22-100 Chełm

Druk:

Print Group, Szczecin

ISBN 978-83-956345-6-7

Na okładce:

Tadeusz Kościuszko, przyjaciel Waszyngtona, A. Girard, 1839. Źródło: Library of Congress Prints and Photographs Division Washington, D.C. 20540 USA, Library of Congress Control Number 2003688639.

Na str. 2:

Podpis Tadeusza Kościuszki. Źródło: Akt Tadeusza Kościuszki z 4 kwietnia 1817 r. w sprawie uwolnienia chłopów z Siechnowicz od pańszczyzny. Źródło: Национальный исторический архив Беларуси в г. Гродно (НИАБ в г. Гродно), фонд 1, опись 1, дело 893, л. 11-11об.

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział I Ród Kościuszków Siechnowickich	9
Rozdział II Siechnowicze miejscem urodzenia Tadeusza Kościuszki	19
Rozdział III Rodzeństwo Tadeusza Andrzeja Bonawentury Kościuszki	61
Rozdział IV W lubieszowskim kolegium	67
Rozdział V W Korpusie Kadetów	77
Rozdział VI Pobyt we Francji	99
Rozdział VII Tadeusz Kościuszko u stryja Jana na podlubelskim Sławinku	111
Rozdział VIII W Dołholisce u siostry Anny	117
Rozdział IX Cerkiew unicka i kościół-pomnik w Dołholisce	133
Rozdział X Sosnowicki wątek miłosny	163
Rozdział XI Inne kobiety w życiu Tadeusza Kościuszki	195
Executive summary	205
Indeks nazwisk	206
Indeks geograficzny	212
Bibliografia	215

Wstęp

Tadeusz Kościuszko znany jest głównie z dokonań militarnych i politycznych. Funkcjonuje w zbiorowej pamięci jako bohater Polski i Stanów Zjednoczonych Ameryki, wielki syn narodu polskiego i wzór patrioty. W literaturze przedstawiany jest jako symbol walki o ojczyznę. Jego współcześni uhonorowali go – jako drugiego Polaka, po księciu Józefie Poniatowskim – Krzyżem Virtuti Militari za zasługi na polu walki. W okresie, gdy Kościuszko przeciwstawił się rozbiorowi Polski, organizując zbrojne powstanie przeciw zaborcom, tytułowano go Najwyższym Naczelnikiem Siły Zbrojnej Narodowej. Poświęcenie i determinacja wodza insurekcji oraz jego nieustępliwość na polu walki były iskrą rozpalającą ducha walki w sercach powstańców.

Praca niniejsza koncentruje się na życiu bohatera od urodzenia do okresu młodzieńczego, jedynie w kilku przypadkach wykraczając poza tę umowną cezurę. Skąd skupienie na tym okresie? Przede wszystkim – zamiar przedstawienia jak największego zbioru źródeł historycznych, w tym wielu rękopisów Kościuszki. Dokumenty te rozproszone są w wielu archiwach i znaczna ich część nie doczekała się wcześniejszego opracowania. Dodatkowo, odbiegając od politycznej i wojskowej działalności Kościuszki, zasadne wydaje się przedstawienie okoliczności i środowisk, które kształtowały przyszłego Naczelnika, budowały jego charakter i wpływały na widzenie świata.

Autor dokonał weryfikacji dotychczasowych opracowań. Grzechem niektórych było powielanie niesprawdzonych informacji, bez przeprowadzenia niezbędnych archiwalnych poszukiwań. Inne nie wytrzymały konfrontacji z wieloma nieznanymi dotychczas dokumentami, zbadanymi przez autora podczas poszukiwań w archiwach. Dokumenty te zostały w niniejszym opracowaniu zamieszczone i omówione.

Czy niektóre wypracowane w publikacji wnioski mogą być uznane za kontrowersyjne? Autor liczy na jak najżywszą dyskusję o tym, zwłaszcza że swoje stanowisko podpira stosownymi kwerendami.

Książka, która trafiła do Państwa, jest świadectwem wielkiej życzliwości wielu osób. Za wszelką pomoc, w sposób szczególny wyrażam swoją wdzięczność ks. prał. Bernardowi Błońskiemu, dyrektorowi Archiwum Diecezjalnego w Siedlcach, oraz Konsul Natalii Królak z Konsulatu Generalnego Rzeczypospolitej Polskiej w Sankt Petersburgu, pracownikiem Archiwum Archidiecezji Lubelskiej, Erich Gasche ze Staatsarchiv Solothurn w Szwajcarii, Michele Lee Silverman z Towarzystwa Cyncynatów w Nowym Jorku, Reginie Frąckowiak z Biblioteki Kongresu Stanów Zjednoczonych Ameryki, Pracownikom Muzeum Narodowego w Krakowie, Archiwum Państwowego w Krakowie oraz Archiwum Państwowego w Poznaniu, dyrekcji Wojewódzkiej Biblioteki im. Hieronima Łopacińskiego w Lublinie, Zakładowi Narodowemu im. Ossolińskich we Wrocławiu oraz Bibliotece Kórnickiej Polskiej Akademii Nauk.

O przyjęcie wyrazów wdzięczności proszę także Barbarę Sołtan, dyrektor Szkoły Podstawowej w Dołholisce, oraz Annę, Bolesława i Radosława Filipczaków z Ratajewicz za udostępnienie materiałów związanych z Tadeuszem Kościuszką.

Podziękowania składam także recenzentom – dr. hab. Adamowi Ostankowi, prof. Wojskowej Akademii Technicznej w Warszawie oraz dr. hab. Robertowi Kozyrskiemu z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II.